

PERSMEDEDELING VLAAMSE MILIEUMAATSCHAPPIJ

Brussel, donderdag 11 december 2014

Megatrends: ingrijpend, maar ook ongrijpbaar? Hoe beïnvloeden ze het milieu in Vlaanderen?

Experten hebben in opdracht van de Vlaamse Milieumaatschappij zes megatrends bestudeerd die belangrijk zijn voor het milieu in Vlaanderen. Ze gingen na hoe die megatrends ontstaan, hoe ze zich in Vlaanderen manifesteren en hoe ze via grote maatschappelijke systemen ons milieu beïnvloeden.

Het nieuwe rapport van de Vlaamse Milieumaatschappij ‘Megatrends: ingrijpend, maar ook ongrijpbaar? Hoe beïnvloeden ze het milieu in Vlaanderen’ is vandaag voorgesteld in het Vlaams Parlement. Vlaams minister van Omgeving, Natuur en Landbouw Joke Schauvliege kreeg het eerste exemplaar.

Megatrends beïnvloeden de samenleving in Vlaanderen op een complexe manier. Als het Vlaamse (milieu)beleid succesvol wil zijn, dan houdt het best rekening met die globale ontwikkelingen. Maatschappelijke ontwikkelingen en hun impact op het milieu in Vlaanderen zijn immers niet los te zien van veranderingen op wereldschaal.

Welke megatrends beïnvloeden het milieu in Vlaanderen?

6 megatrends zijn relevant voor het milieu in Vlaanderen: veranderende demografische evenwichten, versnelde technologische ontwikkelingen, toenemende tekorten aan grondstoffen en hulpbronnen, toenemende multipolariteit in de samenleving, klimaatverandering en toenemende kwetsbaarheid van systemen.

Demografische evenwichten veranderen

De bevolking in Vlaanderen blijft toenemen, vooral door immigratie. Elk jaar komen er in Vlaanderen zo'n 100 000 mensen bij, tegen 2030 verwacht men dat Vlaanderen 7 miljoen inwoners telt. Ook de vergrijzing blijft toenemen. Vlaanderen verstedelijkt bovendien steeds meer, open ruimte wordt een schaars goed en het ruimtegebruik leidt tot versnippering. Gezinsverdunding, nieuwe gezinsvormen zoals eenoudergezinnen, migratie en vergrijzing verhogen de vraag naar leefruimte nog. Al die demografische veranderingen verhogen de druk op het milieu door de vraag naar ruimte, producten, diensten en energie.

Technologische ontwikkelingen versnellen

De technologie boomp volop, ook in Vlaanderen. De technologische vooruitgang op het vlak van ICT, mechatronica, nanotechnologie en biotechnologie hebben positieve gevolgen voor het milieu, maar kunnen het milieu ook negatief beïnvloeden. Zo zorgen nieuwe ICT-toepassingen voor efficiëntere en meer milieuvriendelijke processen, maar ICT vergt wereldwijd 20% van het energiegebruik. Bovendien verhoogt het ook de vraag naar zeldzame aardmetalen en materialen.

Tekorten aan grondstoffen en hulpbronnen nemen toe

In Vlaanderen slinken belangrijke grondstoffenvoorraden zoals (grond)water, ongerepte natuurgebieden worden

zeldzamer en de biodiversiteit neemt af. De druk op het milieu neemt daardoor toe. De prijzen van fossiele brandstoffen schommelen sterk, waardoor een onzeker investeringsklimaat wordt gecreëerd.

Multipolariteit groeit in de samenleving

Vlaanderen wordt meer divers, de kloof tussen arm en rijk groeit en de middenklasse staat onder druk. Door de toenemende individualisering en het steeds toegankelijker worden en makkelijker delen van informatie via het internet worden individuen bewuster en (maatschappij)kritischer. In die context wordt het steeds moeilijker om een beleid uit te stippelen dat de grote milieu-uitdagingen adequaat kan aanpakken.

Het klimaat verandert

Vlaanderen warmt op, waardoor onze steden hitte-eilanden worden. Extreme weersomstandigheden zoals stormen komen steeds vaker voor en de kans op overstromingen neemt toe. De zeespiegel zou 60 tot 90 centimeter stijgen tegen 2100. Ecosystemen raken verstoord doordat seizoenen verschuiven.

Systemen worden steeds kwetsbaarder

Maatschappelijke en ecologische systemen kunnen geen gelijke tred houden met de snelheid en de complexiteit van de megatrends. De onvoorspelbaarheid, toenemende complexiteit en onderlinge afhankelijkheid dreigen onze sociale, economische, financiële, politieke en ecologische systemen uit evenwicht te brengen. De impact van kwetsbare systemen op het Vlaamse leefmilieu is moeilijk te voorspellen.

Megatrends beïnvloeden het milieu in Vlaanderen via maatschappelijke systemen

Uit de studie van de VMM blijkt dat de megatrends hun invloed op het Vlaamse milieu uitoefenen via maatschappelijke systemen: de *ruimtelijke ordening*, het *mobiliteitssysteem*, het *energiesysteem* en het *productie- en consumptiesysteem*. Er zijn transities nodig om die systemen te verduurzamen en veerkrachtig te maken.

Wat betekent het verduurzamen van een maatschappelijk systeem concreet?

Toekomstbestendiger maken van de ruimtelijke ordening

De beschikbare ruimte kunnen we efficiënter en duurzamer gebruiken. Ruimte multifunctioneel invullen kan door bijvoorbeeld een schoolgebouw in het weekend te laten gebruiken door een vereniging. De ondergrondse ruimte kan gebruikt worden voor bijvoorbeeld goederentransport. Hoogbouwclusters optrekken is een slimme vorm van ruimtelijke verdichting en een manier om de ruimte in steden efficiënter te gebruiken. Innovatief ruimtegebruik kan allerlei positieve effecten hebben zoals het verminderen van mobiliteitsstromen en de stedelijkheid beter concentreren.

Verduurzamen van het mobiliteitssysteem

Vlaanderen is een logistieke doorvoerregio, met drukke economische verkeersstromen, maar ook een intensief woon-werkverkeer. Om de mobiliteit in Vlaanderen structureel te verbeteren en naar een 'slim' mobiliteitssysteem te evolueren moet ingezet worden op verschillende pistes tegelijk: evolueren naar een efficiënter ruimtegebruik (om woon-werkverkeer aan te pakken), de vraagzijde beïnvloeden (sterke prijsprikkels geven met bijvoorbeeld rekeningrijden), de aanbodzijde verbeteren (door te investeren in een beter en groener openbaar vervoer).

Veerkrachtiger maken van het energiesysteem

Energie is essentieel voor het functioneren van onze maatschappij, maar het systeem dat in onze energiebehoeften voorziet heeft een grote impact op het milieu. Het energiesysteem kan verduurzamen door het energiegebruik te verminderen en volop in te zetten op hernieuwbare energie. Vraag en aanbod moeten beter op mekaar afgestemd worden door slimme energienetten. Elektrificatie lijkt op dit moment de optie om onze samenleving op een duurzame manier van energie te voorzien. Elektrificatie wordt vandaag al toegepast bijvoorbeeld in hybride en elektrische wagens. De opslag van elektrische energie vormt een grote technologische uitdaging, onder meer omdat het aanbod van windkracht en zonne-energie heel variabel in de tijd is.

Verduurzamen van het productie- en consumptiesysteem

Dit omvat zowel de industriële productie, consumptie, landbouw en afvalsector. Een aantal trends zorgt er nu al voor dat we milieuvriendelijker beginnen te produceren en consumeren. Voorbeelden daarvan zijn collectieve consumptie (bv. cohousing, de krant online lezen,...), onlineaankopen en productie op maat zoals 3D-printing. Die nicheontwikkelingen moeten breed ingang vinden en echt doorbreken, zodat ze hun positieve effecten voor het milieu waarmaken. Dergelijke trends oefenen een invloed uit op de industriële productie, consumptie en landbouw en kunnen de absolute vraag naar afvalverwerking doen afnemen. De kringlooeconomie wordt daardoor gestimuleerd. Reststromen en afgedankte producten worden meer en meer gerecupereerd. Het Vlaamse beleid is op dat vlak vooruitstrevend vergeleken met onze buurlanden en het is nodig hierop blijvend in te zetten.

Opzet van het project Megatrends

Het project van de VMM is een vervolg binnen de reeks van de 'Milieuverkenningen'. In 2000 en 2009 publiceerde de VMM al 2 scenariorapporten (MIRA-S 2000 en Milieuverkenning 2030). Die vooruitblik is nodig als we vandaag invloed willen uitoefenen op hoe het milieu in Vlaanderen er de komende decennia uitziet.

Het rapport is tot stand gekomen op basis van expertpanels, het streeft geen volledigheid na en bevat geen definitieve kennis. Dit rapport wil de lezers laten kennismaken met de betekenis van megatrends: voor de maatschappij en het milieu, in Vlaanderen. De VMM wil inzicht geven in wat op ons af kan komen. De informatie kan aanzetten om na te denken over hoe Vlaanderen met die ontwikkelingen kan omgaan.

Meer info:

[Lees het volledige rapport](#) en bekijk de [voorstellingsfilm van het rapport Megatrends](#)